

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 99. ANULU XV.

Sabiu, in 10/22 Decembre 1867.

tru provincie, din Monarchia pe unu anu
8 fl. era pe o jumătate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. ai tieri straine pe unu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirula, pentru
a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a
treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Invitare de prenumeratiune

la „Telegrafulu Romanu“.

Apropiandu-se capetulu anului 1867, se deschide prin acest'a prenumeratiune noue la acest'a foia „Telegrafulu Romanu“, va esi cá si pána acum de doue ori pe septemána Joi'a si Duminec'a. — Pretulu abonamentulu e:

Pentru Sabiu pe anu 7 fl., pe 1/2 de anu 3 fl. 50 xr., pe 1/4 anu 1 75 xr. v. a.

Pentru Tranni'a si Monarchia austriaca pe anu 8 fl. pe 1/2 anu 4 fl., pe 1/4 anu 2 fl. v. a.

Pentru Principatele rom. unite si strainatate, pe anu 12 fl., pe 1/2 anu 6 fl. pe 1/4 3 fl. v. a.

DD. abonanti sunt rugati a nu ntardia cu tramitarea prenumeratiunilor.

Adresele ne rogámu a se scrie curatu, si epistolele de prenumeratiuni a se tramite francate — adresandu-le deadreptulu la

Editor'a „Telegrafulu Romanu“ in Sabiu.

Descoperiri politico.

Virgilia Szilágyi, in unu ciclu de epistole in dreplate cátra „Pesti Napló“, descopere unelu lucruri interesante din genesea confederatiunei danubiane. Intre alte insa dice, ca nu Kossuth ci Fr. Pulszky este autorulu punctuatiunilor acelei confederatiuni.

In tempulu de fatia, venindu vorb'a despre acest'a confederatiune si presupunendu ca o parte din publiculu nostru are putina cunoscintia despre tendintiele ei, spunemu ca confederatiunea sa fia o aliantia intre poporele cele mici ale orientulu precum: magiari, románi, serbi, croati, bulgari, muntengrini si greci.

Deci cá sa putemu vedé si o parte din modalitatea dupa care cugete unii a pune in lucrare confederatiunea, reproducemu o parte din genes'a publicata in alte foi.

Dupa acele, Pulszky a indoplecatu pre Klappa de a esoperá dela regimulu italianu tramitarea profesorelui Canini spre a tratá cu románi, croatii, serbii in intiesulu proiectulu de confederatiune compusu de Pulszky. Ministrulu italianu de culte din acelu tempu, Mateucci, numai decátu a incredintiatu lucrulu lui Canini si l'a tramisu la Bucuresci cu o missiune científica. Tóte aceste dice Szilágyi ca s'au intemplatu fára de scirea lui Kossuth. Canini insa credea, ca mai mare va fi rezultatulu missiunei sele, déca proiectele de invoire intre nationalitati voru purtá subscrierea lui Kossuth. Asia Canini cauta si se introduce la Kossuth prin D'Ancon'a, carele dupa multe traganári subscie propuseliunile. Canini a promis ca conceptulu subscrisu de Kossuth nu-lu va dá din mána, ci lu va folosi atátu la Belgradu cátu si la Bucuresci numai de basea unei preconsultári. Canini insa puse in lucrare missiunea luata asupra-si asia de fara tactu incátu ministrulu presiedinte italianu se vedu silitu alu desvotá prin consulatele respective. Din acelu momentu intre Canini si Kossuth nu a mai existatu nici o legatura.

Punctuatiunea inse apare in dtuariulu Aleanza in 18 Maiu 1862. Kossuth, pentru cá sa incungiere ori ce consecuintia falsa, publica in urmatorulu numeru alu aceleiasi foi, chiarificatiunile de lipsa. Pre aceste le tramite si la redactiuni ungu-

resci sub titula de „Chiarificatiuni la proiectulu confederatiunei danarene.“ Redactiunile inse au pusu de laturi chiarificatiunile si au publicatu numai punctuatiunile, cari esira din condeiulu lui Pulszky. Szilágyi publica acumu in Magyar Ujság mai multe puncte esentiale din chiarificatiunile aceste.

In partea caria trateza despre Transilvani'a chiarifica Kossuth lucrulu asia:

„Ce se atinge de Transilvani'a, acolo vinu de a se luá in consideratiune cu totulu alte respecte, de cum e acest'a la Croat'a Nationalitate transilvana nu aste si nu a fostu nici odata, precumu e in Croat'a. Din contra populatiunea ardeléna consta cá si cea a Ungariei si a altoru tinuturi din mai multe nationalitati. Apoi, — si acest'a e lucru de capetenia — Transilvani'a nu s'a alaturatu langa Ungaria cá statu separatu dupa tractate, nu a venit in posesiunea coronei unguresci, cá candu aru fi fostu cucerita din partea Ungariei, carea sa fie fostu deja statu separatu pentru sine; nu, Transilvani'a e o parte fórté vechia a formatiunei celei vechi a Ungariei si e o marga neinstrainabila a coronei unguresci. Transilvani'a e dupa dreptu, istoria, geografia, politica, economia de statu, o parte integritoria a coronei Unguresci, fara de carea corón'a unguresca nu e coróna, Ungaria nu e Ungaria, ci unu „torso“, cáru nu i s'aru puté da nici unu name. Calamitati efemere a putulu rumpe Transilvani'a de cátra Ungaria pre unu tempu ore care, precumu si Bud'a, resiedinti'a regiloru unguresci, pre 160 ani, precumu Alb'a regala, loculu de immormentare alu regiloru unguresci; s'a redatu inse regiloru unguresci de logie'a istoriei, mai nainte pre langa aminstratiune separata, dara unitate politica, mai tardiu si cu unitate administrativa in intiesulu legiloru aduse de dietele legale ale Ungariei si Transilvaniei, santionate de Domnitoriulu comunu; ceea ce nu a datu titule noue, ci a recastigatu numai valóre drepturiloru santite de Ddieu, natura si istoria.

„Nu aflu de lipsa a combate pre acei'a, carii pretindu desfacerea Transilvaniei dela corón'a unguresca: in urm'a ilusiuniloru fundate pre cucerirea romana de 170 ani din tempulu lui Trajanu. Bunle Dómne! ce aru fi de Europ'a candu dreptulu popóreloru s'aru reduce la basele de inaintea caderei imperiului romanu si inaintea emigratiuniloru popóreloru.

„Departé sa fia de mine de a imputá scrintiturile aceste de creeri, esite din unu proclétu fanatismu alu natiunei románe; dara fiindu ca astfelu de scrintituri esista, si pentru ca unii i-si dau silinli'a a alitia patimile masselcu cu agitatiuni calumniose: dechiaru in unu modu determinatu, ca, pre cátu va trái in tier'a lui Arpad unu unu magiaru (si traiescu milioéne), Transilvani'a nu se va rumpe de cátra Ungaria, nici prinsu fragiu (votu) nici prin arme.

„Ce se atinge de intrebarea, ca Transilvani'a — pre langa sustinerea intacta langa corón'a unguresca — sa fia unita si in aminstratiune cu Ungaria séu — cá pána la 1848 — sa-si aiba aminstratiunea sea propria? paerea mea e urmátorea:

„Legalitatea uniunei politice e nedisputabila. Ea are aceeasi base legale, cá ceea-lalta lege din acelosi tempu, carea face din fostii iobagi ardeleni proprietari si din poporulu carele se aflá afara de constitutiune cetáieni egali indreptáti cu nobilimea si clasele privilegiate, fára de distinctiune de origine, limba si confesiune. Pána acum inca nu amu auditu de nici unu románu sa fia trasu la indoiéla valórea acestei lgi.

„Indata ce neaternare va fi restituita nu mai vedu celu mai micu perialu intr'acee'a, ca se va lasá, cá populatiunea transilvana se voteze: déca Transilvani'a vrea sa aiba aminstratiune propria ori ca si aminstratiiva sa fia unita cu Ungaria?

„Unitatea politica si dreptulu coronei unguresci asupr'a Transilvaniei sa remána la tóta intemplerarea neatinsa; pentruca natiunea unguresca nu va concede a se pune acest'a in intrebare, nici identitatea regentelui.

„Se intielege de sine, ca cátu privescu cestiunea interna a Transilvaniei precum si cea a nationalitatiloru, suntu de a se urmá acelesi, principii, cari le-amu statoritu in privint'a Ungariei.“

Drumul de feru si tieranii nostri.

Nu e demultu, de vre o cateva dile, de candu amu cetitu, ca lucrulu drumulu de feru dela Aradu pre catu iértatempulu se continua si in tempulu de iérna. Amu mai cetitu si aceea ca pre la 15 Decembre s'a facutu a dou'a proba de caletora cu locomotiva pua la Radn'a, 4 1/2 mile dela Aradu. Locomotivei urmau 14 vagone de bagage si vre o trei de persóne. Trenulu acest'a plecá la 9 ore si ajunsu dupa ce siediu la statiunile Giococu si Paulis cáte o jumetate de óra, la 11 óre in Radn'a, unde fu primitu cu solemnitate. Mai departe aflámu ca in jumetatea a dou'a a anului urmatoriu va ajunge acestu balauru modernu pána la Vintii de josu.

Pre totu omulu carele cunósce folósele ce le aduce inlesnirea unei comunicatiuni in tíera, póte numai sa-lu eutusiasmeze bucuri'a, ca prin venirea drumulu de feru, si la noi in tíera va veni mai multa viétia. Si déca englezulu, speculantulu celu mai practicu, a afla'tu ca „tempulu e bani“, apoi inlesnirea comunicatiunei, carea intiescu sosirea dela unu locu la altulu, pentru omulu intreprindetiuri e immultirea tempului. Pentru ca tempulu carele trebuie sa-lu petróca calatorindu cu alte cara dela o distantia pána la alta lu folosesce pentru afacerile sele, cari afaceri in fine sa resulteze: bani séu si alta avere.

Bucuri'a nóstra insa duréza numai pána candu putemu computá, ca locitori acestei tieri, si in specialu románi, voru scí folosi drumulu de feru spre a ajunge la rezultatulu de mai susu. Si aci nu intielegemu, ca toti sa se preumble in susu si in josu pre drumulu de feru, ci cum sa scie esplotá atátu cei din apropiare, cátu si mai din departare folosulu drumulu de feru. Aici trebuie numai decátu sa ne aducemu aminte de unii ómeni, cari se vaiera ca drumulu de feru va luá pánea din gur'a multoru carausi. Din contra, pre langa unu comerciulu mai viu voru fi de trebuinta si mai multi carausi, cu deosebirea aceea, ca nu voru avea a mai calatori distantie asiá departate, ci mai scurte.

Eata dara ca amu loatu speti'a cea mai atacata, celu putnu la parere, si aflámu, ca cáti nu voru puté sa si foloséscu caii si carele lor? chiaru in locurile unde voru fi statiuni mai insemnate, ducendu masele de marfa dela curtea drumulu de feru pana la pravalii séu pana la magazinele acestor'a; dara apoi de aci la diversele cetáti cari nu au drumu de feru; dara din alte parti materialu si produse crude, la curtile séu statiunile drumulu de feru, spre a fi de aci incolo cu intiela mai mare trasportate mai departe.

Sa mergemu si mai departe. Pre tóta lini'a va cresce populatiunea in numeru mai mare. La diferite puncte se voru aduná unu numeru mai mare de bratie lucrátore cá se invertéscu negociulu si industri'a cu fabricatele din materialulu ce va sosi; cá sa fabricu materialu de alu tramite si din cele de produsele locale totu spre aceeasi destinatiune. Acestoru inse le trebuie o cantitate mai mare de nutrementu de totu felulu, decátu miciloru si nepretensióseloru populatiuni de pana astadi. Castigulu aceloru ce au mosii in apropiare trebuie sa se maréscu, ori e acel'a din plugaritu, ori egumaritu, ori pomaritu, ori yi-

tiunei publice, diverse informatiuni asupra aparatelor modele de clase primari, perfectiunare de d-lui dupa altele dela expositiunea din Parisu, si espuse la dis'a scola. In clase, aflandu pre elevi la lectiunea de aritmetica ce face D. Eustatiu, Mari'a Sea a bine voit a asculta explicatiunile ce unu june scolaru, fiu de satenu din Mehedinti, a datu despre formatiunea numerului.

Visit'a Mariei Sele pentru institutul pedagogic va fi vivificatoare ca o desmierdare parintesca. Domn. visit'a Mariei Sele onora institutiunea fondatore alu scolei, ea i asigura Inalt'a Sea protectiune si iubire. — Diu'a de Sântulu Andreiu, diu'a barbatului alesu, va fi scumpa in anele junelui institutu.

Totu eri, Mari'a Sea visit'a museulu archeologicu, unde Mari'a Sea cercet'a o frumoasa colectiune de arme, antice, costume nationali vechi etc., cu cari D. ministru alu instructiunei publice este in pertratare a inavutl museulu nostru. „Terra“

Varietati.

*** Dupa telegrame sosite dela Pest'a, foi'a oficiale „Buda pesti Közlöny“ aduce denumirea deputatului dietale caval. de Puscaru de consiliaria de sectiune la ministeriulu reg. de culte si instructiunea publica. — Deputatulu Sabiului Zimmermann si-a datu demisiunea de deputatu.

Unu altu telegramu aduce scirea despre denumirea la despartimentulu provisoriu transilvanenu la curi'a reg. ungarésca a

vice-presiedintelui: Basiliu (Ladislau) Popu; a judecatorilor: Aloisiu Popu, Georgiu Angyal, conte Gabriel Bethlen, Fried. Bömches, Franc. Ocsvay, Augustinu Laday, a referentilor suplinitori: Ioann Gál de Hilib, Nicolau Biro, Josifu Plecker. — Pensiuati suntu: Fried. Kirchner, Iacobi Bolog'a si Samuel Fekete.

*** In nrulu 134 alu „Albinei“ aflamu o coresp. in carea „unu Muresianu“ si cerceteaza pruncii sei la scolele gimnasiali la Beiusiu. Acesta afla dela Protopopulu gr. or. de acolo urmatorele:

Som in alu 47 anu alu vietii mele, ca preotu de 20 ani, era protopopu aicea de 1 an. Amu studiatu in teneretie in institute romano-catolice si protestante, in totu loculu mi-a fostu iertatu precum in studiulu limbei, asié si in cel'a alu religiei a me exercit'a, intr'una din localitatile institutului, — numai mirare! aci in gimnasiulu acestu romanu, tenerimei nostre gr. or. nu i se concede locu, nici incai odata pe septamana, in vre o incapere a ascull'a studiulu religiei sale, caci pe langa tot'a solitudinea-mi dupa decurgerea unui anu intregu, urmatoriuulu resunsu am capetatu de la D. dereginte: ca cu datulu 22 nov. 1866 nr. 873 a capetatu de la D. Eppu gr. cat. alu Oradei mari, resunsu de urmatoriuulu cuprinsu: „Cumca in intiesulu literiloru fundationale, tenerimei gr. or. pentru invetiarea religiei, de la catechetu propriu, in institutu nu i se concede locu.“

Corespondintele incheia corespondinti'a sea: Dómne tramite imperati'a tá aci pe acestu pamentu, ca ómenii tei caror'a li este incredintata pastorirea peste dieci de mii de suflete crestine române, sa predice amórea fratiésca in adeveratulu intiesulu evangeliu, si se nu semene neghin'a urei, intre fiii de acela-si sange. Ada Dómne si sínódele nostre, ca se ne potemu vindéca odata ranele cele multe, si caus'a invetiementului se o potemu aduce la o stare mai buna!

Unu Muresianu.

*** O corespondinta din Cernaúti la Albin'a nr. 134 din 3/15 Decembre aduce intre altele urmatorele: In dilele acestea deteramu cu ochii de unu emisu alu Esc. Sale p. Episcopu cu datulu Vienna 9/21 Noembre 1867 Nr. 313 in carele, dupa o introducere bombastica si tiesuta cu unele frase, care descépta in noi presupunerea, ca in cerculu mai angustu alu scaunului episcopale a resaritu ide'a, de a miscá din titine regulamentulu diecesanu din anulu 1786, se propunu siepte intrebári in privinti'a protopopiatelor si se demanda, ca despre acestea sa se consulte preotii in conferintiele pastorale, convocande inca in lun'a lui decembre a. c. 1. De a corespunsu oficiulu protopresbiterale in man'a unui singuru protopopu tuturoru recerintelor, séu póte

ar fi de doritu o organizare colegiala a protopresbiterilor? 2. In casulu din urma din cati pastori de suflete tienutali se consté colegiulu protopresbiterale? si de ar fi corespunditoriu numerulu de trei, adeca unu conduce si doi membri protopresbiterali? 3. De ar fi de doritu, ca aceste colegie protopresbiterale pentru unele agende se fie o instantia cu unu cercu de competintia defiptu séu mai estinsu de cum este celu de pana acumu a protopopiloru singuratici, ca adeca in acle agende decise de protopresbiterie in instantia prima se devina Consistoriulu in casu de lipsa ca instantia secunda? 4. In casulu unui resunsu afirmativu alu intrebárii de nainte, care cercu de activitate sa se defiga pentru aceste protopresbiterie colegiale? Specialminte: a) Care negótie sunt de tratatu colegialminte si de decisu in instantia prima? b) Despre care obiecte sunt de facutu colegialminte reporturi la consistoriu? c) Care negótie sunt de rezervatu pentru protopresbiteru si care, precumu cercetári locale, sunt de asemnatu pentru membrii protopresbiteriei? 5. Deci e de conceputu unu statutu, dupa carele de un'a parte protopopulu, de alta parte membrii protopresbiteriei au se ingrigésca de negótiile ce cadu in sfera de activitate. 6. De a consulta, ca acesti membri ai protopresbiteriei se fie alesi de preutimea tienutului si propusi Consistoriulu spre denumire? ce felu de insusitati se aiba acei pastori de suflete ca se póta fi alesi? carele se fie modulu de alegere? si care dreptu sa se reserve consistoriulu respective episcopului in privinti'a decretarii? 7. Care salarie, remuneratiuni, desdauári si alte spese ar fi de lipsa pentru unele ca aceste protopresbiterie colegiale? si care din aceste spese ar fi de impusu fundului religionariu; si care din ele pretiloru, comunelor si altoru persóne? —

Burs'a de Vienn'a.

Din 20/8 Decembre 1867.

Metalicele 5%	55 70	Act. de creditu	183 30
Imprumut. nat. 5%	65	Argintulu	119 25
Actiile de banca	678	Galbinulu	7 76

ASSICURAZIONI GENERALI CU PRIVIL. C. R. IN TRIEST,

intemeiata in anulu 1831,

cu unu fondu de sigurantia dupa bilantiulu, publicatu in 4 Novembre, 1866, de 24,463,860.

primesce pentru premii forte potrivite:

a) asecurantiu contr'a pagubiriloru prin focu;

b) asecurantiu pentru vietia ómeniloru, cu si fara profitu, de capitale, pensiuini si rente, precum si asecurantiu de zestre.

Societatea, indreptatita de a eserceá tóte plasele de asecurantiu, cari suntu iertate dupa legi, au fostu dintre tóte institutele austriace de asecurantiu cea d'antáiu, carea au introdusu asecurantiile vietiei si au purtatu inca din inceputu neintreruptu grija pentru ele, ca sa oferesse participatori- oru tóte comoditatile ce suntu impreunate cu o soliditate duratóre a societáti.

Intre combinatiunile diferite ale asecurantiiloru pentru casulu de mórte ne oferesse la tarifulu II. cu profitu inlesniri deosebite, de óre-ce la cea din urma da societatea participatoriloru din profitulu, ce resulta, 75%, prin ceea-ce se reduce plat'a premiiloru la o suma cum se póte de mica.

In anulu 1862 se urca profitulu de impartire la 74²⁷/₁₀₀ proc. in anulu 1863. se urca profitulu acest'a chiaru si la 98⁶⁴/₁₀₀ proc.; in anulu 1864 la 70⁸³/₁₀₀ proc.; in anulu 1865 la 13 proc. si in anulu 1866 la 25⁶¹/₁₀₀ proc. ale premiiloru platite. Fórté observabilu este, ca daun'a (pagub'a) ce se póte face intr'unu anu o purt'a institutul singuru; folosulu acest'a este fórté mare, de óre-ce bilantiulu se incheie din anu in anu, eara profitulu ce se cuvine in privinti'a politiiloru, cari si perdu valórea prin mórtea asecuratului séu prin incetarea de a plati premiele, trecu in proprietatea celorlalti participatori.

In ce mesura urcala a experimentatu societatea folosinti'a sea se vede de acolo, ca ea au platitu dejá dela inceputulu ei

63,945,001 f.

pentru daune in urm'a mortiei a **3555** partite

asecurate **3,823,446.**

Reservele cari se urca

la **12,684,750 f.**

precum si celelalte fonduri

Sum'a, carea asecura societatea dupa bilantiulu mentiuatatu, au ajunsu la cif'a cea fórté insemnata mai multu de

819 milióne florini,

cu unu venitu de premii si interese de

8,000,000 florini,

in care insa nu se cuprinde si sum'a cea insemnata a fontineloru si a venituriloru pre vietia.

Ajudecarea acest'a via ne da documentulu celu mai adeveratu despre increderea din tóte partile, de carea se bucura societatea in urm'a apretiuirei acurate a soliditáti administrárei se interne, earaprin sumele enorme de garantia se oferesse publiculu tóta sigurantia, ce se póte dori.

Subscri'sa agentia principala se recomanda dára onoratului publicu, doritoriu de asecurantiu, a se adresá in ori-ce casu cátra dens'a si ea este gat'a de a servi cu ori-ce informatiuni in privinti'a acest'a Sabiu in 10/11 1867.

Agenti'a principale a asecurantiiei generali cu privilegiu c. r. in Triest:

Paulu Nendvich.